

Dzisiejszy Odys... Itaka Konstandinosa Kawafisa

Materiał składa się z sekcji: "Konstandinos Kawafis", "Itaka", "Twórczość Kawafisa", "Konteksty", "Wielu Odyseuszów", "Tajniki przekładu", "Zadaniowo".

Materiał zawiera 4 ilustracje (fotografie, obrazy, rysunki), 22 ćwiczenia, w tym 3 interaktywne.

Zasób zawiera obraz Edwarda Dodwella "Itaka" i ogólne informacje o tułaczce Odysa.

Zasób zawiera: informacje o dosłownym i symbolicznym odczytywaniu "Odysei", fotografię i biogram Konstandinosa Kawafisa; fotografię rękopisu poematu "Keria" Kawafisa.

Zasób zawiera: wiersz Konstandinosa Kawafisa "Itaka", pytania otwarte związane z interpretacją utworu; ćwiczenia interaktywne dotyczące formalnych cech wiersza "Itaka"; ćwiczenie interaktywne polegające na dopasowaniu wizerunków mitologicznych postaci i podpisów; współczesna fotografia wyspy Itaka; ciekawostkę o obszarze Itaki i Aleksandrii, gdzie mieszkał Kawafis.

Zasób zawiera fragment wywiadu "O Kawafisie, antyku i chrześcijaństwie" – z Antonim Liberą rozmawia Mateusz Matyszkowicz; polecenie zredagowania tytułu fragmentu wywiadu; ciekawostkę o popularności twórczości Homera dzięki twórczości Kawafisa; wiersz Zbigniewa Herberta "Podróż" z poleceniem wskazania fragmentów nawiązujących do "Itaki" i wyjaśnienia, czego dotyczą fragmenty, które nie mają swoich odpowiedników w "Itace" Kawafisa?

Zasób zawiera: fragment wywiadu "O Kawafisie, antyku i chrześcijaństwie" – z Antonim Liberą rozmawia Mateusz Matyszkowicz; polecenie podzielenia tekstu ze względu na poruszane w nim tematy i nadanie śródtytułów; polecenie zredagowania pięciu pytań, na które odpowiedzi są w wywiadzie; fragment tekstu "Kawafis Aleksandryjczyk" Zygmunta Kubiaka (o językowych problemach tłumaczenia greckich wierszy).

Zasób zawiera trzy utwory poetyckie dotyczące Odysusza ("Powtórka z Odysei" Jacek Kaczmarski, "Psalm o powrocie" Tadeusz Nowak, "Czekając na barbarzyńców" Konstandinos Kawafis) oraz zestaw poleceń otwartych dotyczących interpretacji.

Zasób zawiera: dwa tłumaczenia "Itaki" K. Kawafisa, polecenie porównania ich i określenie, czy różnice wpływają na zmianę sensu utworu; polecenie do dyskusji na temat: Co może powodować tłumaczem, że podejmuje się on przekładu dzieła, które już zostało przełożone.

Zasób zawiera polecenie napisania interpretacji wiersza Konstandinosa Kawafisa "Czekając na barbarzyńców" (minimum 250 słów) oraz ćwiczenie interaktywne słowa-klucze.

Dzisiejszy Odys... Itaka Konstandinosa Kawafisa

Itaka

Edward Dodwell, Itaka, 1821, domena publiczna

Odys to jeden z najważniejszych uczestników wojny trojańskiej. Właściwie tylko dzięki niemu nie trwała ona dłużej niż dziesięć lat. To przecież on wymyślił, jak dostać się do miasta – we wnętrzu drewnianego konia!

Powrót Odysa do domu trwał dziesięć lat, gdyż po drodze grecki wojownik musiał się zmagać z prymitywną mocą cyklopa, zwodniczym śpiewem syren i wieloma innymi niebezpieczeństwami oraz pokusami.

Już wiesz

Przypomnij sobie informacje na temat *Odysei*. Możesz skorzystać z tych, które podaje e-podręcznik dla gimnazjalistów.

Konstandinos Kawafis

Portret Konstandinosa Kawafisa

Portret Konstandinosa Kawafisa, 1900, licencja: CC 0

Przedstawione w *Odysei* przygody stały się opowieścią, którą powtarzano w każdej epoce. Właściwie nie tylko powtarzano – szukano w niej nowych sensów, wciąż interpretowano. Na przykład w średniowieczu uznano tę podróż za symbol wędrówki każdego człowieka: wszyscy jesteśmy Odyseuszami dążącymi do swej Itaki, czyli do nieba (takich pielgrzymów określano łacińskim wyrażeniem *homo viator* – człowiek w drodze, człowiek w podróży).

Epos Homera odczytuje się i dosłownie, i symbolicznie również dzisiaj. Jedną z najciekawszych interpretacji zaproponował w swoim wierszu wybitny grecki poeta Konstandinos Kawafis.

Konstandinos Kawafis

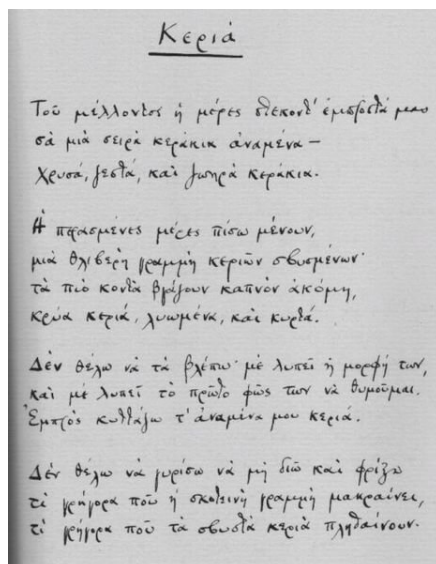
(ur. w 1863 roku w Aleksandrii w Egipcie, zm. tamże w 1933 roku)
– nowożytny poeta grecki; twórca kunsztownej poezji, często

sięgający do literatury starożytnej. Uważany za jednego z najwybitniejszych poetów europejskich XX wieku.

Debiutował zbiorem wierszy *Poimata* w 1904 (14 utworów), który jako *Ta Poimata* – czyli *Wiersze* – już liczący 154 utwory wydano w 1935 roku.

Popularny już za życia, sławę zdobył po śmierci, np. w 1963 roku ukazały się *Anekdota Peza Keimena* (*Niepublikowane teksty prozaiczne*) oraz *Peza* (*Proza*).

W Polsce wydano *Wybór wierszy* (1967), *Poezje wybrane* (1979), wreszcie *Wiersze zebrane* (1992, 1995) w tłumaczeniu Zygmunta Kubiaka. Jego utwory przekładali również Antoni Libera oraz Czesław Miłosz.

Rękopis poematu Keria Konstantinosa Kawafisa
domena publiczna

Itaka

“ Konstandinos Kawafis

Itaka

Jeżeli do Itaki wybierasz się w podróż,
niech będzie to podróż długa,
pełna przygód i nauk.

[Lestrygonów](#), Cyklopów, gniewnego Posejdona
nie musisz się obawiać.

Jeżeli będziesz myślą szybował wysoko,
a umysł twój i ciało będą ciągle zdolne
do wzruszeń nieprzeciętnych,
nikt z nich ci nie zagrozi.

Jeśli nie masz ich w sobie i sam ich nie wskrzesisz,
[Lestrygonów](#), [Cyklopów](#), gniewnego Posejdona
nie spotkasz na swej drodze.

Niech będzie to podróż długa.
Obyś o letnim brzasku
– urzeczony, szczęśliwy –
wiele razy zawijał do nieznanych portów;
i bywał u Fenicjan w ich handlowych stacjach
i kupował tam od nich drogocenne rzeczy:
perły, koral i bursztyn, i drewno z hebanu,
i wszelkiego rodzaju pachnące olejki,
podniecające pachnidła, ile tylko zechcesz;
i odwiedził niejedno z wielu miast egipskich
i uczył się tam od tych, co posiadli wiedzę.

Bylebyś nie zapomniał nigdy o Itace,
o twoim przeznaczeniu – masz do niej dopłynąć.
Lecz nie śpiesz się w podróży.
Niech trwa długo – latami.
Lepiej byś był już stary, gdy dotrzesz do wyspy,
i na tyle zasobny w dobra tego świata,
by już nie oczekiwać od Itaki bogactw.

Itaka dała ci upajającą podróż.
Nie wyruszyłybyś w drogę, gdyby jej nie było.
Cóż więcej miałyby dać?

I gdyby była biedna, nie oszukała cię.
Zdobyłeś przez nią mądrość i ogrom doświadczeń,
a wraz z nimi świadomość, co znaczy – Itaka.

Ciekawostka

Powierzchnia Itaki to niecałe 100 km! Miasto, w którym dużą część życia spędził Konstandinos Kawafis, czyli Aleksandria w Egipcie, to dziś metropolia zajmująca ok. 300 km.

Tak wygląda współczesna Itaka

Ćwiczenie 1.1

Konstandinos Kawafis nawiązywał do *Odysei*. Nie napisał jednak eposu. Określ cechy formalne jego utworu.

strofkowy (stroficzny), nieregularna, epika, wiersz biały, równa liczba sylab, różna liczba sylab, regularna, dramat, wiersz rymowany, ciągły, liryka

Rodzaj: .....

Typ wiersza: .....

Typ strofy: .....

Wersy: .....

Rym: .....

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1.2

Itaka Konstandinosa Kawafisa to utwór podejmujący tematykę...

- biesiadną.
- miłosną.
- autotematyczną.
- refleksyjną (filozoficzną).
- religijną.
- patriotyczną.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1.3

Znajdź w utworze informacje na temat postaci mówiącej.

Ćwiczenie 1.4

Spróbuj określić, czy postać mówiąca jest osobą wykształconą. Uzasadnij swoją opinię.

Ważne!

Od czasów antyku funkcjonuje określenie *poeta doctus* (łac., 'poeta uczony'). Oznacza ono erudytę o wszechstronnych zainteresowaniach, znającego języki klasyczne (łacinę, grekę).

Ćwiczenie 2.1

Z wiersza *Itaka* wybierz dwa najważniejsze według ciebie słowa tego utworu. Uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 2.2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2.3

Wyjaśnij sens słów:

„Jeśli nie masz ich w sobie i sam ich nie wskrzesisz,
Lestrygonów, Cyklopów, gniewnego Posejdona
nie spotkasz na swej drodze”.

Ćwiczenie 2.4

Kim jest adresat wiersza Kawafisa?

Ćwiczenie 2.5

Wyjaśnij symboliczne znaczenie Itaki.

Twórczość Kawafisa

((O Kawafisie, antyku i chrześcijaństwie --- z Antonim Liberą rozmawia Mateusz Matyszkowicz

M. M.: Wspomniał Pan o prostocie tłumaczenia. Ale jest jeszcze rytm. Jaką rolę odgrywa w poezji Kawafisa?

A. L.: Bardzo ważną. Dbalność o rytm to oczywiste nawiązanie Kawafisa do starogreckiej poezji. W kilku wierszach są na ten temat nawet bezpośrednie odniesienia; np. w *Mirisie*, w którym o tytułowym bohaterze narrator powiada, iż recytował on wiersze „z tym jego nieomylnym wyczuciem greckiego rytmu”; albo w wierszu *To Ten!*, w którym pewien fikcyjny poeta, będący jednak ewidentnym autoportretem autora, powiada, że uprawianie poezji to przede wszystkim niezwykle trudne i żmudne przestrzeganie reguł „wersyfikacji, rytmu, a zwłaszcza greckiej składni”. [...] Dla Kawafisa rytm to znamię Mowy Wysokiej. Mówić wzniosłe – obojętne, czy o rzeczach wzniosłych, czy pospolitych – to mówić rytmicznie. Bez rytmu [...] nie ma poezji.

[O Kawafisie, antyku i chrześcijaństwie – z Antonim Liberą rozmawia Mateusz Matyszkowicz](#)

Ćwiczenie 3

Zredaguj tytuł tego fragmentu wywiadu.

Wskazówka

Konstandinos Kawafis inspirował się antykiem, ale jego twórczość stawała się natchnieniem nie tylko dla tłumaczy. Utwór Zbigniewa Herberta *Podróż* ma wiele wspólnego z *Itaką* Kawafisa (w przekładzie Czesława Miłosza). W ten sposób Homer – za pośrednictwem Kawafisa – żyje w polskiej poezji. To jeden z dowodów na to, że antyk jest wiecznie żywy.

« Zbigniew Herbert

Podróż

1

Jeśli wybierasz się w podróż niech będzie to podróż długa
wędrowanie pozornie bez celu błędzenie po omacku
żebyś nie tylko oczami ale także dotykiem poznał szorstkość ziemi
i abyś całą skórą zmierzył się ze światem

2

Zaprzyjajź się z Grekiem z Efezu Żydem z Aleksandrii
poprowadzą cię przez uśpione bazyliki
miasta traktatów [kryptoportyki](#)
tam nad wygasłym [atanorem](#) tablicą szmaragdową
kołyszą się [Basileos Valens Zosima Geber Filalet](#)
(złoto wyparowało mądrość pozostała)
przez uchyloną zasłonę Izydy
korytarze jak lustra oprawione w ciemność
milczące inicjacje i niewinne orgie
przez opuszczone sztolnie mitów i religii
dotrzenie do nagich bogów bez symboli
umarłych to jest wiecznych w cieniu swych potworów

3

Jeżeli już będziesz wiedział zamilcz swoją wiedzę
na nowo ucz się świata jak joński filozof
smakuj wodę i ogień powietrze i ziemię
bo one pozostaną gdy wszystko przeminie
i pozostanie podróż chociaż już nie twoja

4

Wtedy ojczyzna wyda ci się mała
kołyska łódka przywiązana do gałęzi włosem matki
kiedy wspomnisz jej imię nikt z tych przy ognisku
nie będzie wiedział za jaką leży górą
jakie rodzi drzewa
kiedy tak iście mało potrzeba jej czułości
powtarzaj przed zaśnięciem śmieszne dźwięki mowy
że – czy – się
uśmiechaj się przed zaśnięciem do ślepej ikony
do łopuchów potoku do steczki do łągów

przeminął dom
jest obłok ponad światem

5

Odkryj znikomość mowy królewską moc gestu
bezużyteczność pojęć czystość samogłosek
którymi można wyrazić wszystko żal radość zachwyty gniew
lecz nie miej gniewu
przyjmuj wszystko

6

Co to za miasto zatoka ulica rzeka
skała która rośnie na morzu nie prosi o nazwę
a ziemia jest jak niebo
drogowskazy wiatrów światła wysokie i niskie
tabliczki w proch się rozpadły
piasek deszcz i trawa wyrównały wspomnienia
imiona są jak muzyka przejrzyste i bez znaczenia
[Kalambaka Orchomenos Kavalla Levadia](#)
zegar staje i odtąd godziny są czarne białe lub niebieskie
nasiąkają myślą że tracisz rysy twarzy
kiedy niebo położy pieczęć na twojej głowie
cóż może odpowiedzieć ostom wyżłobiony napis
oddaj puste siodło bez żalu
oddaj powietrze innemu

7

Więc jeśli będzie podróż niech będzie to podróż długa
powtórka świata elementarna podróż
rozmowa z żywiołami pytanie bez odpowiedzi
pakt wymuszony po walce

wielkie pojednanie

Ćwiczenie 4.1

W wierszu *Podróż* zaznacz te wszystkie miejsca, w których można wskazać odniesienia do utworu Kawafisa.

Ćwiczenie 4.2

Czego dotyczą te fragmenty wiersza Zbigniewa Herberta, które nie mają swego odpowiednika w *Itace* Kawafisa?

Konteksty

((O Kawafisie, antyku i chrześcijaństwie --- z Antonim Liberą rozmawia Mateusz Matyszkowicz

M.M.: Każde tłumaczenie wypełnia pewien brak. Skąd pomysł na tłumaczenie Kawafisa właśnie teraz? Jakiego rodzaju brak jest tu motywem?

A.L.: Kawafisem interesowałem się od dawna. Jest to jeden z najwyżej cenionych przeze mnie poetów. I kilka wierszy – *Itakę, Miasto, Dwóch młodzieńców...* – przełożyłem niegdyś jako ćwiczenie warsztatowe. Przy tej okazji stwierdziłem, że Kawafis po angielsku, francusku i włosku – bo w tych językach go czytałem – jest znacznie prostszy, surowszy i klarowniejszy zarazem, niż w pionierskich przekładach Zygmunta Kubiaka, którym zawdzięczamy znajomość tego poety. Niedawno wpadła mi w ręce jakaś publikacja, która podawała – niepełną zresztą – bibliografię przekładów Kawafisa na świecie. Dowiedziałem się z niej, że tłumaczeń kompletu – tj. całego dorobku Kawafisa – na angielski i francuski jest pięć, na włoski – trzy, a na niemiecki, hiszpański i portugalski – dwa. Pomyślałem wtedy: dlaczego polskie piśmiennictwo ma być uboższe? I postanowiłem spróbować dokonać nowego przekładu obszernego wyboru wierszy. Tak więc brak, o którym Pan mówi, jest w danym wypadku brakiem dość banalnym, polegającym na braku możliwości porównania z inną propozycją przekładową – innym idiomek stylistycznym. A moment, w którym brak ów zostaje zapełniony, jest najzupełniej przypadkowy. Akurat teraz znalazłem na to czas i zdecydowałem się na to.

[...]

M.M.: Człowiek Kawafisa jest wsłuchany w przeszłość, świadomy fatalizmu, a jednak znajdujemy w tej poezji pocieszenie. Czy ta forma i ten człowiek mają charakter uniwersalny, czy też łączą się ze specyficznym greckim doświadczeniem przeszłości?

A.L.: Myślę, że jest to sprawa uniwersalna. W każdej literaturze narodowej znajdziemy poetów szczególnie wrażliwych na przeszłość i inspirowanych historią. W przypadku Kawafisa jest to umotywowane naturalnie tradycją. Jak ktoś rodzi się Grekiem i ma silnie wpojony kult antyku, to nie dziwi, że tematyka ta staje się dla niego inspirująca, a w każdym razie – punktem odniesienia. Oczywiście swoistością Kawafisa nie jest sam antyk jako taki, jako część jego narodowej historii. Swoistością Kawafisa jest sposób potraktowania tej tematyki, a sposób ten jest właśnie taki, że snute na tym gruncie myśli są uniwersalne i przekładają się na współczesność. [...]

[...]

M.M.: Jeszcze jeden osobisty wątek: Kawafis był dziennikarzem, maklerem

i wreszcie urzędnikiem państwowym. Jak wielu innych, także polskich, poetów. Czy poezja może być ucieczką od monotonii urzędniczego życia?

A.L.: Z pewnością, ale nie sądzę, aby to było motywem jej uprawiania. Jeśli ktoś jest prawdziwym poetą, jeśli zajmuje się poezją w poważny sposób, to nie robi tego po to, by sobie urozmaicić czy osłodzić monotonne życie. Wydaje mi się, że jest raczej tak, iż osoby z poetyckim powołaniem mają nieraz problem z dostosowaniem się do otaczającej je rzeczywistości (jakakolwiek by była) i, aby się utrzymać, a zarazem nie wykoleić, wybierają sobie jakieś prozaiczne zawody. Oczywiście cierpią potem z tego powodu, ale to jest cena za to, że w ogóle utrzymują się na powierzchni życia. Paradoks polega na tym, że poeci nie mogą sobie nieraz pozwolić na to, aby być tylko poetami, bo to groziłoby im pewnego rodzaju implozją i katastrofą życiową. [...]

[O Kawafisie, antyku i chrześcijaństwie – z Antonim Liberą rozmawia Mateusz Matyszkowicz](#)

Ćwiczenie 5.1

Podziel tekst wywiadu ze względu na tematy w nim poruszane i zredaguj śródtytuły.

Ćwiczenie 5.2

Zredaguj pięć pytań, na które odpowiedzi znajdzie czytelnik wywiadu.

“ Zygmunta Kubiaka

Aleksandryjczyk

Wiele słów, które z greki przeniknęły do języków europejskich, chyba wszystkich – przechowało w dzisiejszej greczyźnie treść bogatszą, niż mają one gdziekolwiek indziej, gdyż tu są związane z innymi, pokrewnymi słowami, z tłem etymologicznym. Dlatego wiersze greckie, również dzisiejsze, są tak niezmiernie trudne do tłumaczenia.

Szczególnie dotyczy to języka miłości i w ogóle języka uczuć. Wszyscy dobrze wiemy o naszych długach intelektualnych wobec greki, będącej źródłem naszej terminologii filozoficznej i naukowej, natomiast rzadziej pamiętamy o tym, że mowa grecka jest od tysiącleci mową miłości. To Safo raz na zawsze nazwała Erosa *glykypikros*, „słodko-gorzki”. To po grecku pogodna cisza wyraża się nieporównanie błogim słowem *galéne* (w mowie z jotacją jeszcze pięknie: *galíni*). Przymiotnik wymawiany dziś przez Greków [...] *esthitikós* [...] istnieje we wszystkich językach kultury europejskiej jako określenie „estetyczny”, a w greczyźnie ma znaczenie o wiele bogatsze, znaczy również: „dotyczący zmysłów, zmysłowy, wrażliwy”, gdyż wiąże się z czasownikiem *esthànome* [...], „dostrzegam, odczuwam zmysłami” i z tym doprowadzającym przy tłumaczeniu do rozpaczki rzeczownikiem *ésthima* [...], oznaczającym „uczucie”, ale uczucie –

czy raczej odczucie – zmysłowe, a nie jakąś inną emocję, wzruszenie – co wyraziłoby się po grecku raczej słowem *singinisis* [...], co etymologicznie znaczy jakby „poruszenie całej istoty”.

Wielu Odyseuszów

“ Jacek Kaczmarski

Powtórka z Odysei

W szafirowe perspektywy
(Morze, niebo, echo gromu)
Płynie Odys Przenikliwy,
Łzy źrenicą szuka domu.
Wysp szmaragdy, skał świątynie
Patrzą milcząc aż przepłynie.

Był z Odysa, jak się zdaje,
Jebus, rabuś, zabijaka.
Branki brał, plądrował kraje
A czekała nań Itaka.
Z przebiegłości w interesach
Zyskał miano Ulissesa.

Wódz tysięcy, mąż wyniosły
Jakich mało znały dzieje
Kreśli w falach piórem wiosła
Swoich błędów Odyseję.
Ulubieniec bogów, strateg –
Jeden mu pozostał statek.

A tam (jeśli wierzyć pieśni)
Wierna żona, dom w winnicy;
Niecierpliwi i obleśni
Rządzą schedą zalotnicy.
Piją wino, rzną barany –
Jeden z nich ma być wybrany.

Jak naprawdę było – nie wiem,
Może zwodzą pieśni słowa –
Słodkim łupem – bezkrólewie,
Dumna i posażna wdowa.
Mógł – zbłądziwszy w gwiazd eony –

Rabuś zostać ograbiony.

Z pokus syren się ocalił,
Nie dał się zamienić w świnię...
Pieśń człowieka doskonali,
Człowiek znika, pieśń nie ginie.
Tak śmiertelnik sięga szczytów
I w tym tkwi realizm mitu.

Krąży Telemacha statek
Po zatokach i cieśninach.
Czy młodzieniec znajdzie tatę?
Czy rozpozna ojciec syna?
Czy ruszając na swą Troję
Syn udźwignie ojca zbroję?

Los Odysa dróg nie skraca
Cięży w rękach pióro wiosła –
Trzeba mieć do czego wracać,
Czego trzymać się by sprostać.
Trzeba jeszcze mieć w co wierzyć
By się z własną pieśnią zmierzyć.

[Powtórka z Odysei](#)

“ Tadeusz Nowak

Psalm o powrocie

I wróci Odys wróci do Itaki
od żywej kości dech mieczem odetnie
policzy owce i na niebie ptaki
siądzie i morze zamiast niego westchnie

A po tym morzu czerwonym jak wino
ślepa spod Troi wiodą białe żagle
Zmarli aż do nas z jego pieśni płyną
Podobni do mnie i do ciebie nagle

Od zmarłych dzieli nas zwierciadło tarczy
Stojąc przed tarczą rozczesują włosy
kobiety nasze Obok nich pies warczy
na hełm z którego wyciągamy losy

Kobiety nasze To im zwiastowano
Syna w kapliczce obok każdej drogi
Odchodzą chłopcy z karabinem rano
całując starcom poranione nogi

I wróci Odys wróci do Itaki
spod jego dłoni szare drzewko tryśnie
O tym nam mówią na niebiosach znaki
i w żółkłe księgi spadające liście

“ Konstandinos Kawafis

Czekając na barbarzyńców

Na cóż czekamy, zebrani na rynku?

Dziś mają tu przyjść barbarzyńcy.

Dlaczego taka bezczynność w senacie?
Senatorowie siedzą – czemuż praw nie uchwalą?

Dlatego że dziś mają przyjść barbarzyńcy.
Na cóż by się zdały prawa senatorów?
Barbarzyńcy, gdy przyjdą, ustanowią prawa.

Dlaczego nasz cesarz zbudził się tak wcześnie
i zasiadł – w największej z bram naszego miasta –
na tronie, w majestacie, z koroną na głowie?

Dlatego że dziś mają przyjść barbarzyńcy.
Cesarz czeka u bramy, aby tam powitać
ich naczelnika. Nawet przygotował
obszerne pismo, które chce mu wręczyć –
a wypisał w nim wiele godności i tytułów.

Czemu dwaj konsulowie nasi i pretorzy
przyszli dzisiaj w szkarłatnych, haftowanych togach?
Po co te bransolety, z tyłoma ametystami,
i te pierścienie z blaskiem przepysznych szmaragdów?
Czemu trzymają w rękach drogocenne laski,
tak pięknie srebrem inkrustowane i złotem?

Dlatego że dziś mają przyjść barbarzyńcy,
a takie rzeczy barbarzyńców olśniewają.

Czemu retorzy świetni nie przychodzą, jak zwykle,
by wygłaszać oracje, które ułożyli?

Dlatego że dziś mają przyjść barbarzyńcy,
a ich nudzą deklamacje i przemowy.

Dlaczego wszystkich nagle ogarnął niepokój?
Skąd zamieszanie? (Twarze jakże spoważniały.)
Dlaczego tak szybko pustoszeją ulice
i place? Wszyscy do domu wracają zamyśleni.

Dlatego że noc zapadła, a barbarzyńcy nie przyszli.

Jacyś nasi, co właśnie od granicy przybyli,
mówią, że już nie ma żadnych barbarzyńców.

Bez barbarzyńców – cóż poczniemy teraz?

Ci ludzie byli jakimś rozwiązaniem.

Przeczytaj wiersze i odpowiedz pisemnie na następujące pytania (w odniesieniu do każdego z utworów):

Ćwiczenie 6.1

Kto jest postacią mówiącą utworu?

Ćwiczenie 6.2

Kto jest adresatem utworu?

Ćwiczenie 6.3

Czy postać mówiąca wspomina o każdym z etapów podróży Odysa?

Ćwiczenie 6.4

Co mogło decydować o wyborze etapów podróży Odysa wspomnianych w utworze?

Ćwiczenie 6.5

Co jest główną ideą utworu?

Tajniki przekładu

Ćwiczenie 7

Poniżej zamieszczono dwa kolejne tłumaczenia *Itaki* Konstandinosa Kawafisa. Porównaj je bardzo dokładnie i określ, czy różnice wpływają na zmianę sensu utworu.

“ Konstandinos Kawafis

Itaka

Jeżeli masz wędrować do Itaki,
życzyć sobie winieneś, by długa była wędrówka,
pełna przygód i doświadczeń.

Nie obawiaj się Lajstrygonów i Cyklopów
ani gniewnego Posejdona. Nigdy

nie spotkasz ich na swojej drodze,
jeśli myśli twe będą wysokie
i jeśli nigdy ani ducha twego, ani ciała
nie dotkną pospolite uczucia.
Ani Lajstrygonów, ani Cyklopów,
ani Posejdona szalonego nie ujrzysz nigdy,
jeżeli ich nie kryjesz w głębi własnej duszy,
jeśli twa dusza nie wzniesie ich przed tobą.

Życzyć sobie winienes, by długa była wędrówka.
Oby wiele było poranków letnich,
w których – z jakąż rozkoszą, z jakąż radością! –
będziesz podpływał do portów przedtem ci jeszcze nie znanych.
W handlowych stacjach Fenicjan zatrzymywać się musisz,
aby zakupić piękne rzeczy,
perły i korale, bursztyn i heban,
wszelkie rodzaje rozkosznych wonności –
ile tylko zdołasz błogich olejków znaleźć.
Musisz odwiedzić wiele miast egipskich,
by uczyć się i jeszcze się uczyć – od tych, co wiedzą.

Nie wolno ci nigdy zapomnieć o Itace,
dotarcie do niej bowiem jest twoim przeznaczeniem.
Ale bynajmniej nie spiesz się w podróży.
Lepiej, by podróż trwała wiele lat,
abyś stary już był, gdy dotrzesz do swej wyspy,
bogaty we wszystko, co zdobyłeś po drodze,
nie oczekuj wcale, by Itaka dała ci bogactwa.

Itaka dała ci tę piękną podróż,
bez Itaki nie wyruszyłyś w drogę.
Niczego więcej już ci dać nie może.

I choćbyś ujrzał, że jest biedna – nie oszukała cię Itaka.
Wróciwszy tak mądry, po tylu doświadczeniach,
zrozumiesz prawdziwie, co to jest Itaka.

“ Konstandinos Kawafis

Itaka

Jeżeli wyruszasz do Itaki,
proś, aby twoja podróż była długa,
obfita w przygody i nauki.
Lestrygoni, Cyklopi,
gniewny Posejdon – nie, nie bój się ich:
nigdy nie znajdziesz takich dziwotworów,

dopóki lotną masz myśl, dopóki rzadkie wzruszenia
przenikać zdolne są twojego ducha i ciało.
Lestrygoni, Cyklopi,
gniewny Posejdon – nie spotkasz ich nigdy,
chyba że nosisz ich we własnej duszy
chyba że sam postawisz ich przed sobą.

Proś, aby twoja podróż była długa.
Abyś niejednym letnim świtem wpływał
– a jakże wdzięczny i jaki szczęśliwy –
do widzianego po raz pierwszy portu;
i zatrzymywał się w fenickich zatokach
po to, żeby zakupić tam dobre towary,
perłową macicę, koral, ambrę i heban,
także wonne olejki wszelkiego rodzaju,
mocne, drażniące wonności, tak dużo, jak tylko zapagniesz;
abyś odwiedził wiele miast egipskich
zbierając zapas wiedzy od ludzi uczonych.
Itakę zawsze masz nosić w pamięci.
Przybycie tam to twoje przeznaczenie.
Ale bynajmniej nie śpiesz się w wędrówce.
Lepiej, jeżeli potrwa długie lata
i dosięgając wyspy już będziesz stary,
bogaty wszystkim, co zyskałeś w drodze,
umiejący nie oczekiwać, że Itaka da ci bogactwo.

Itaka dała ci wspaniałą podróż.
Bez niej nigdy nie ruszyłbyś na morza.
Nic innego nie mogłaby dać.

Jeżeli zobaczysz, że jest uboga, nie zawiodła ciebie Itaka.
Tak mądry się stałeś, tak bardzo doświadczony,
że już zrozumieć potrafisz, co Itaki znaczą.

Ćwiczenie 8

Przedyskutujcie w klasie następującą kwestię: Co może powodować tłumaczem, że podejmuje się on przekładu dzieła, które już zostało przełożone? Pomocą mogą być uwagi zawarte w tekstach: *O Kawafisie, antyku i chrześcijaństwie* – z Antonim Liberą rozmawia Mateusz Matyszkowicz oraz *Aleksandryjczyk* Zygmunta Kubiaka. Znajdziecie je w bloku Konteksty.

Zadaniowo

Ćwiczenie 9

Przeczytaj wiersz Konstandinosa Kawafisa *Czekając na barbarzyńców* (znajdziesz go w bloku Konteksty).
Napisz interpretację tego utworu (nie mniej niż 250 słów).

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.